

SEYYİD MUHAMMED ALİ CEMALZÂDE İLE ÖMER SEYFETTİN'İN
HİKÂYELERİNDE MİLLİYETÇİLİĞİN TEMEL ÖĞESİ OLARAK *DİL'E*
BAKIŞLARI

SEYYİD MUHAMMAD ALİ CEMALZÂDE AND OMER SEYFETTİN'S
STORIES ON LANGUAGE AS THE BASIS OF NATIONALISM IN THEIR STORIES

Sinan Cereyan¹

Özet

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde ile Ömer Seyfettin aynı dönemin şahsiyetleridirler. Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde uzun bir ömür (106 yıl) yaşamışken Ömer Seyfettin ise çok kısa (36 yıl) bir hayat ifa etmiştir. Cemalzâde ile Seyfettin, I. Dünya Savaşı'na tanıklık etmişler. İki şahsiyet aynı coğrafyanın fakat farklı sosyal dokunun karakterleridirler. Cemalzâde İran milliyetçiliğini, Seyfettin ise Türk milliyetçiliğini eserlerine konu edinerek devletlerinin bekalarını idame etmeye çalışmışlardır. Çünkü İran ve Osmanlı, Batı devletleri tarafından birçok saldırıya maruz kalmışlardır. Dolayısıyla her iki devlet, Batı tarafından parçalanmak istenmiştir. Cemalzâde ve Seyfettin ise bu olumsuz durumdan etkilenerek çareyi kendi milletlerinin faziletlerini anlatmakta bulmuşlardır. Buradan hareketle Cemalzâde ile Seyfettin'in milliyetçilik anlayışlarının ortak ve farklı yönlerini tespit etmek bu çalışmanın kapsamını meydana getirmektedir. Çalışma betimsel yöntemden yararlanarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cemalzâde, Seyfettin, milliyetçilik, dil, hikâye.

Abstract

Seyyed Mohammad Ali Jamalzadeh and Ömer Seyfettin are the same period personalities. Seyyed Mohammad Ali Jamalzadeh had a long life (106 years) while Ömer Seyfettin had a very short (36 years) life. Jamalzadeh and Seyfettin witnessed World War I. Two persons are characters of the same geography but different social touch. Jamalzadeh tried to renegotiate Iranian nationalism while Seyfettin tried to treat the bans of the states by taking Turkish nationalism into their works. Because Iran and the Ottomans were subjected to many attacks by Western states. Therefore, both states are desired to be dismantled by the West. Jamalzadeh and Seyfettin were influenced by this negative situation and found that the remedy tells about the virtues of their own nations. From this point of view, determining the common and different aspects of Jamalzadeh and Seyfettin's nationalist understandings brings the scope of this work. The study was prepared using the descriptive method.

Keywords: Jamalzadeh, Seyfettin, nationalism, language, story

¹ Arş. Gör. Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
sinancereyan1986@gmail.com

Giriş

Milliyetçilik, ulus devletlerin inşası için çimento özelliğini ifade etmektedir. Bu sebeple ulus devletlerin inşası aynı zamanda milliyetçiliğin inşası demektir. Çünkü ulus devlet ile milliyetçilik mefhumu arasında bir göbek bağının var olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Dolayısıyla *modern anlamıyla milliyetçiliğin*, imparatorluklar için bir tahrip fonksiyonu gördüğü iddia edilebilir. Çünkü imparatorluğun konsepti içerisinde farklı etnik, kültürel ve dinsel çeşitlilikler varken, ulus devlet bu çeşitlilik yerine yekpare bir anlayış ikame etmektedir. Böylelikle ulus devletler, kendi devletlerinin bekaları için toplumda homojenleştirici bir özellik sergilerler. Çünkü milliyetçiliğin bünyesinde barındırdığı aynı dil, aynı tarih, aynı etnik köken diğer farklılıkları elimine etmektedir.

Başka bir boyutu ile milliyetçilik kritiğe edildiğinde sömürgeleştirmenin bir aracı olduğu görülmektedir. Çünkü Batı devletleri, kendilerine hedef olarak seçtikleri devletler ile savaşını etnik unsurlar üzerinden gerçekleştirir. Nitekim bu etnik unsurlar imparatorluk bünyesinde huzur ve güven içinde yaşamasına rağmen Batı'nın milliyetçilik fikrine tutunarak birer devlet edinmek isterler. Bu istekte bulunanlar için, etnik milliyetçiliğin hiyerarşi olarak bir üst kategoriye yükselerek ulus milliyetçiliğini meydana getirmektedir. Ancak bu isteğe maruz kalanlar içinse imparatorlukların dağılışı ama bu dağılışın yeni bir formatta (ulus) devletin ortaya çıkması anlamına gelmektedir. İşte tam da böyle bir realite ile karşı karşıya kalan Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde ve Ömer Seyfettin kendi devletlerinin bekası için milliyetçiliği, İmparatorluktan ulus devlete geçiş sürecinde tanımlamaya, anlamlandırmaya çalışmışlardır. Çünkü milliyetçilik her iki yazarda da sömürgeci devletlere karşı bir kalkan olarak görülmüştür. İçlerindeki tefrikayı bertaraf etmenin ancak kendi tasvirlerindeki *milliyetçilik* anlayışı ile olabileceklerini dile getirmişlerdir. Bu bağlamda ikisinde de dikkat çeken unsurun *dil* olduğu görülmektedir. Nitekim dil vasıtasıyla insan ve millet zihni/bilinci anlam kazanmaktadır. Her iki yazar, dil ne kadar saf ve temizse birlik ve beraberlik o kadar güçlü, dil ne kadar ecnebi ise ayrılık ve düşmanlığın o kadar çok olacağını dile getirirler.

Bu sebeple Cemalzâde ile Seyfettin kalemlerini aynı şey için kullanırlar: Dilde sadelik, hayatta dürüstlük ve millette vatanperverlik anlayışını hikâyelerine işlerler.

Cemalzâde ve Seyfettin'in eserleri dikkatlice incelendiğinde yazılarında açık bir fark görülmektedir. Cemalzâde yazılarında, milletin kusurlarını onlara göstererek onların daha çağdaş bir millet olmasına çalışırken, Seyfettin ise halkın, ulusal düşünce etrafında birbirine kenetlenmesini sağlamaya çalışır. Cemalzâde gerçekçi eleştirel bir yaklaşımı benimserken Seyfettin ise daha duygusal bir düşünceye sahiptir.

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde'nin Hayatı

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde 1891 yılında İsfahan'da doğdu. Babası Seyyid Cemalleddin, İran'da Meşrutiyet Hareketine (1896-1906) katılan hürriyetçilerdendir. Cemalzâde ilk tahsilini Tahran'da yaptı. Sonra Beyrut'a yerleşerek 1908 yılında laik bir müfredatın olduğu okula

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde İle Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Milliyetçiliğin Temel Ögesi Olarak *Dil'e* Bakışları

kaydoldu. Ortaöğrenimini Lübnan'daki Antora okulunda tamamlayarak 1910 yılında Paris'e gitti. 1915'de Paris'de *Dijon Üniversitesi Hukuk Fakültesi*ni bitirdi. Aynı yıl İsviçre'de evlendi. I. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Berlin'e giderek İran milliyetçilerinin burada kurdukları ve Seyyid Hasan Takîzâde'nin başkanlığını yaptığı komiteye katıldı. Bu komite Rusya ve İngiltere'nin İran üzerindeki emellerine mani olmak için teşkil edilmişti. Cemalzâde aynı yıl bu komitenin görevlisi olarak Bağdat'a gitti. 1916 yılında tekrar Berlin'e döndü ve İranlı hürriyetçi göçmenlerle çalışmaya başladı. Birleşmiş Milletler teşkilatında da görev almış olan Cemalzâde ömrünün geri kalan kısmını İsviçre'de geçirdi². Cemalzâde, her ne kadar İran'dan uzak kalmış olsa da aklından İran'ı hiç çıkarmamıştır. Fars hikâyeciliği alanında üretken bir yazar olan Cemalzâde 106 yaşında (8 Kasım 1997) Cenevre'de hayata gözlerini yummuştur³.

Ömer Seyfettin'in Hayatı

Ömer Seyfettin, 1884 tarihinde Balıkesir vilayetine bağlı Gönen kaza merkezinde dünyaya geldi⁴. Babası sert karakterli bir askerdir. Babasının görevi dolayısıyla Gönen'den ayrılan aile İstanbul'a geldi. Ömer Seyfettin, önce *Mekteb-i Osmanî*'ye, ardından *Askerî Baytar Rüştiyesi*'ne kaydedilir. Bu okulu tamamladıktan sonra *Edirne Askerî İdadisi*'ne devam eder. 1900 tarihinde *Edirne Askerî İdadisi*'ni bitirerek İstanbul'a döner. Burada *Mekteb-i Harbiye-i Şahaneye* başlar. 1903 yılında Makedonya'nın karışması üzerine Piyade Asteğmeni rütbesiyle, merkezi Selanik'te bulunan Üçüncü Ordu'ya tayin edilir. Balkanlarda ortaya çıkan milliyetçilik hareketinden dolayı Ömer Seyfettin farklı yerlerde görev alır. Aynı zamanda bu milliyetçilik hareketlerini gözlemleyerek hikâyelerine konu eder. Türk hikâyeciliğinin bu unutulmaz ismi 6 Mart 1920'de hayata gözlerini yumar⁵.

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde'nin Milliyetçilik Anlayışı

Cemalzâde, yetişme çağına adım attığında, İran'ın ve özellikle de memleketi İsfahan'ın sosyo-politik mücadelelere maruz kalması onun entelektüel kişiliğine etki eder. Sosyo-politik karışıklıktan dolayı İran halkı muvafık ve muhalifler (hürriyetçiler) olarak ikiye bölünür. Cemalzâde ise bu iki grup arasında kalır. Ancak daha sonra babasından etkilenen Cemalzâde hürriyetçilerin safında yer alacaktır.

Cemalzâde, gençliğinin ilk yıllarında, Berlin'e gider. «*İranlı Milliyetçi Komite*» «کمیته ملیون ایرانی» olarak adlandırılan milliyetçi çevrede yer alır ve *Kâve* (کوه) Dergisi'nde, İran hakkında yazmaya başlar. Özellikle Farsçayı her alanda iyi öğrenmeyi nasihat etmiştir. Bu saikle kendisinin yazdığı her şey Farsçadır. Orta yaş ve yaşlılığında Farsça'yı hevesle okumuş, yeni sözcüklerin ve terimlerin ne anlama geldiğini not etmiştir.

² Kanar, Mehmet, *Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişimi*, Say Yay., İstanbul, 2013, s.123.

³Rahîmiyan Hürmüz, *Edvâr-i Nesr-i Fârsî- ez Meşrutiyet tâ İnkılâb-i İslâm*, Tahran, 1384, s. 82.

⁴Alangu, Tahir, *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May. Yay., İstanbul, 1968, s.25.

⁵Argunşah, Hülya, *Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler 1*, Dergâh Yay., İstanbul, 3. Baskı, 2012, s. 15-18.

Cemalzâde, ilk hikâyesini “*Fârsî Şeker Est*”i (Farsça Şekerdir) Kâve Dergisi’nde neşretti. Altı hikâyeden oluşan hikâyelerinin tümünü ise 1922 yılında “*Yekî Bûd Yekî Ne Bûd*” (Bir Varmış Bir Yokmuş) adlı bir eser olarak Berlin’de yayınladı⁶. Bu hikâyelerinin ortak özelliği günlük konuşma dilini içeriyor olmasıdır. Bu özellik, kimileri tarafından tepkiyle karşılanarak yazar zevksizlikle suçlanmıştır⁷.

Cemalzâde hikâyelerinde sosyal sorunları işlerken ecnebi kelimeleri kullananları eleştirir. Mesela “*Fârsî Şeker Est*” adlı hikâyesinde Avrupa hayranı İranlı bir gencin Fransızca kelimelerle karışık bir Farsça konuşmasını tenkit eder:

*...Avrupa hayranı bay bu kelimeleri duyar duymaz yataktan aşağı atladı. Okuduğu romanı kapatıp paltosunun cebine koydu, etrafına bakmadan ve gülümseyerek Ramazan’a doğru gitti... Avrupa hayranı ‘kardeş, kardeş’ diyerek tokalaşmak üzere elini uzattı Ramazan’a. Ramazan bu hareketi anlayamadı ve biraz geri çekildi... Ben de saatlerdir ne kadar başımı kazıyorsam absoluman (absolument) hiçbir şey bulmuyorum, ne pozitif ne negatif bir şey. Absoluman! Benim gibi en iyi familiden diplomalı genci... Niçin buraya bıraktılar?*⁸

Cemalzâde, “*Dâstân-ı Recûl-i Siyasi*” adlı hikâyesinde ise ülkenin siyasi atmosferini eleştirir.

*...Hayır, bu işlerin dürüstlükle ne alakası var. Dürüstlük yani rüşvet almamaktır. Siyasi adam rüşvet almayan adamdır. Dedim rüşvetten maksadın nedir? Çalışanlara ve mollalara verilenlerden mi? Dedi evet eski zamanlarda fakir fukara, büyüklere, ağalara, şeyh ve mollalara rüşvet verirdiler. Fakat durum değişti mal sahipleri vezir ve hâkimler elleri altında çalışanlara rüşvet veriyorlar...*⁹

Konunun devamında Şeyh Cafer’in dürüstlüğü ve vatanperverliği dillere destandır. Hacı Ali de tüccar olmuş yüksek bir kazancı var ve siyasetten uzaklaşmıştır. Şeyh Cafer birkaç ay sonra bir partiden milletvekili olarak seçilir. Bir süre milletvekilliği yapar fakat daha sonra bu işin sıkıntılı ve tehlikeli olduğunu anlar. Sonunda kenara çekilip siyasetten uzak, sakin bir hayatı tercih eder¹⁰.

Cemalzâde, bu hikâyesinde İran devlet sistemi içindeki idari ve ekonomik yolsuzluğu suçlamakta ve siyasette rüşvet gibi konuları ele almaktadır. Amacı, yurttaşlarının zayıflıklarını ve kusurlarını gizlemek değil, tam tersine, onlara bu durumu göstermektir¹¹.

Cemalzâde, “*Recul-i Siyasi*”, “*Derdd-i Dil-i Molla Kurbanali*” ve “*Bele Dig Bele Çoğonder*” gibi hikâyelerinde İran toplumunun geri kalmışlığını, sosyal sorunları hiciv yoluyla tenkit eder.

⁶ Kanar, Mehmet, a.g.e., s.125.

⁷ Ariyenpûr, Yahya, **Ez Saba Ta Nima**, Cilt II, Tahran, 1350, s. 279.

⁸ Dehbaşı, Ali, **Yekî bud yekî ne bud, Muhammed Ali Cemalzâde**, Sohen Yay., Tahran, 1392, s. 38.

⁹ Dehbaşı, a.g.e., s. 62.

¹⁰ Parsinejad, Kamran, **Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde**, I.Baskı, Rüzgar Yay., Tahran, 1381, s. 38.

¹¹ Dest-i Gayb, Abdulali, **Nakd-i âsar-ı Muhammed Ali Cemalzâde**, Nuyed Şiraz Yay., Şiraz, 1390, s.

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde İle Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Milliyetçiliğin Temel Ögesi Olarak *Dil'e* Bakışları

Cemalzâde'nin tarihi vizyonu ile ilgili olarak, edebiyatın yanısıra tarih yazımı alanında da başarılı olduğunu vurgulamak gerekir. Camalzâde'nin doğumu öncesinde, İran tarih yazımı geleneksel/klasik tarih metodolojisine göre ele alınmaktaydı. Bu şekilde tarihçi, peygamberler döneminden itibaren kralların çağına kadar tarih yazmaya başlar ve her hikâyeyi sırayla anlatır, tüm tarihin genel bir durumunu ele alırdı. Ancak Camalzâde, “*Dûstiyi Hale Herse*” adlı çalışmasında ülkesi için her zaman bir sorun olan özel bir konuyu (İran-Rusya ilişkileri tarihi) seçti ve tarihsel belgelere dayanan bir analitik kitap yazdı.

Kitapta anlatıcı, Kirmânşah seferinde bir gençle tanışır. Genç yaralı Rus Kazak'ını karlar altından çıkarıp mutlak bir ölümden kurtarır. Anacak Kazak, paraya tamah ederek Kazakların grubuna ulaştığında genci öldürtür¹².

Cemalzâde, bu tahlil yöntemi ile geleneksel İran tarih yazımında bulunmayan, İran tarih yazımı kültürüne girdiği söylenebilir.

Ömer Seyfettin'in Milliyetçilik Anlayışı

Ömer Seyfettin'in hayatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyo-politik bir buhrandan geçtiği döneme rastlamaktadır. Seyfettin, entelektüel olgunluğuna vardığı zaman, Osmanlı İmparatorluğu çöküşünü yaşamaktaydı. Seyfettin, bu çöküşü önlemek için milliyetçilik duyguları ile hareket etmiştir. Aynı zamanda bu tanıklık, onun edebi bakışı ve yaratımı üzerinde büyük bir etki oluşturmuştur.

Ömer Seyfettin'in edebiyat konusundaki çalışmalarının zeminini *Türkçülük* oluşturmaktadır. Çünkü yaşadığı dönemin fikri faaliyetleri *Türkçülük* ekseninde cereyan etmiştir. Aynı zamanda Ziya Gökalp ile yakınlığını da hesaba katmak gerekir.¹³

Seyfettin, 1911 tarihli meşhur “*Yeni Lisan*” adlı makalesinde milli birlik ve milli dil arasındaki münasebete dikkati çeker. Gençleri heyecanlı bir dil ile ülküsüne davet eder. Osmanlı Devletini yıkmak isteyen kavimlerde milliyetçilik şuuru uyanmıştır. Bu şuuru, kendisini dilde göstermektedir. Ömer Seyfettin de Türk gençlerini uyanmaya çağırır¹⁴. Ömer Seyfettin'in düzenli olarak tekrarladığı bir cümle vardır: “*Her milletin kendine ait bir dili vardır ve Türklerin dili de Türkçedir*”.

Ömer Seyfettin, *Efruz Bey ve Mahcupluk İmtihani*, gibi çalışmalarında dil meselesi üzerinde durduğu gibi, *Ashab-ı Kehfimiz* adlı hikâyesinde de milletlerin kendi dillerini feda ederek yapma/sunî bir dil kullanmaya kalkışmaları ve bunu savunmalarıyla alay eder. Bunu başka milletlere değil de bize ait bir kusur olarak görür¹⁵.

¹²Mîr Âbidînî, Hasan, **İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı I**, (Çeviren; Derya Örs), Nüsha Yay., Ankara, 2002, s. 61.

¹³Argunşah, a.g.e., s. 33.

¹⁴Enginün, İnci, **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, Dergâh Yay., İstanbul, 2013, s. 159.

¹⁵Enginün, a.g.e. s. 160.

Ömer Seyfettin'in *Bilgi Bucağı* adlı uzun hikâyesinde, Efruz Bey karakteri, dil meselelerini konu edindiği konferanslar düzenler, Yeni Lisancıları eleştirir. Arapça ve Farsça kaidelerin atılmasını cahillikle açıklar. Türkçe karşılığı olmayan Arapça ve Farsça kelimelerin yerine de Tatarca ve Moğolca kelimeler konulmalıdır der. Asıl Türkçe'nin eski Türkçe olduğunu savunur;

"İşte Türkçe buna derler... Efruz Bey hemen kürsüden atladı. Arzu ettiği eski Türkçeyi konuşan Bucaklıların ellerini sıktı Kut itergam, kut itergam... (Tebrik ederim, tebrik ederim) Boyunlarına sarıldı. Hepsini öptü. Öyle yanık bir milliyetperverdi ki milliyetin bu ani, bu mucizekâr tezahürü ona inci gibi gözyaşları döktürdü. Ağlıyordu. Evet, demek ki herkes, hiç olmazsa her Bucaklı asıl lisanını biliyormuş!¹⁶."

Ömer Seyfettin, Türk ulusal bilincinin ve milliyetçi düşüncenin yerleşmesi ile ilgili temayı *Hürriyet Gecesi* adlı hikâyesinde şöyle işlemektedir:

"Ey genç gel sen bir kahraman ol. Nefsini düşünme. Boş gururu, menfaatperverliği bırak. Milletini uyandır. Senin milletin daha kendi ismini bilmiyor, kendi lisanını bilmiyor. Zaman yürümüş o uyumuş geride kalmış. Dost sandığı, bağrına bastığı gizli düşmanları bütün servetini, bütün saadetini yağma etmiş... Ona ilim, servet, saadet, duygu, ideal ver. Ben seni gördüm sokak fenerine nasıl vurduğunu gördüm¹⁷."

Yaşlı bir adam, hürriyet gecesinde sevinçten sokak fenerini kıran bir genci görür. Gence nasihatte bulunur. Hürriyet zannettiğin şey gizli düşmanlara yardımındır. Bu yüzden sen büyük bir kahraman olarak milletin bu derin uykudan uyandır. Onlara kendi lisanlarını öğret. Böylelikle senin milletin esaretten kurtulmuş olsun der.

Seyfettin'in "*Primo Türk Çocuğu*" hikâyesinde, Kenan adlı karakter, İtalyan bir kadınla evlidir. Kenan, kendi çocuğunun, Türklüğü, İtalyan olmaya tercih ettiğini gördüğünde çok mutlu olur. Çocuğunun Türk kimliğiyle yaşaması için çabalamakta ama İtalyan olan eşi Garzia bu duruma karşı çıkmakta ve oğlu Primo'yu alıp ülkesine dönmeyi istemektedir. Kenan, eşine oğlunun İtalyan olmasını istemediğini söyler ve oğluna da Türk olduğunu ve Türk kültürüyle yaşaması gerektiğini dile getirir:

Primo yalnız senin çocuğun değildir! Senin onda ne kadar hakkın varsa, benim de o kadar, belki daha ziyade hakkım var. Lakin ben sana itisaf etmek istemem. Çocuğumuzu çağırırız, sorarız. Hangimizi arzu ederse onun olur. Ya benimle kalır, Türk olur yahut seninle İtalya'ya gider. Orada ya papaz olur, ya korsan...¹⁸

Seyfettin, "*Primo Türk Çocuğu*" hikâyesinde *din/inanç* mefhumunu, kültürün bir ögesi olarak görmektedir. Kültür ise milliyetçiliğin temel kodlarından biridir.

¹⁶Argunşah, Hülya, **Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler 4**, Dergâh Yay., İstanbul, 2. Baskı, 2007, s. 208-209.

¹⁷ Ömer Seyfettin, **Hikâyeler 2**, s. 74-75.

¹⁸ Ömer Seyfettin, **Hikâyeler 1**, s. 256.

Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde İle Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Milliyetçiliğin Temel Ögesi Olarak *Dil'e* Bakışları

Ömer Seyfettin hikâyeleriyle toplumun aksayan yönlerini tenkit etmekten çekinmez. Taassup, bilgisizlik gibi tavırlar karşısında çoğu zaman mizah ile genişletilmiş bir hiciv tercih eder. *Gizli mabet*, *Hürriyet Gecesi*, *Lokanta Esrarı*, *Tos*, *Kurbağa Duası*, *Gayet Büyük Bir Adam* bu tip hikâyelerindendir.

Aynı zamanda Ömer Seyfettin'in eserlerinde de tarihsel bir bakış açısı vardır. Seyfettin hikâyeleri ile tarih kahramanlarını ele alarak Türk dilini yeniden canlandırma ve Türk ulusal kimliğini, vatanseverlik duygularını ön plana çıkarmayı hedeflemiştir¹⁹.

Mehdi adlı hikâyesinde milletlerin kurtarıcılarını beklediklerini işler. Bir devletin çöküş nedeni iyi teşhis edilmelidir. Ömer Seyfettin'e göre çöküşün sebebi milletin dilinden uzaklaşmasıdır. Bu sebeple, Seyfettin, Türklerin yaşama şansının dilde olduğunu belirtir: *Milliyet muhabbetinden vatan muhabbeti, vatan muhabbetinden de lisan muhabbeti doğar* diyen Seyfettin yazılarında millet-vatan-dil münasebetini daima işleyecektir²⁰.

Ömer Seyfettin, gençlere Türk olmanın gurur ve şuurunu aşılatabilmek, Türk milletini var eden manevi ve kültürel değerleri canlı tutmak, tanıtmak ve sevdirmek ülküsü uğruna, hikâyeler yazmıştır. Gençlere tarih şuru vermek için hikâyelerinin konusunu çoğunlukla Türk tarihinden, Türk kahramanlıklarından almış. Eserlerini tamamen sade ve öz Türkçe ile yazmış, Türk dilini yeni nesillere sevdirmek, dilde Türkçülüğün kıvılcımını ateşlemek istemiştir²¹. Ömer Seyfettin hikâyelerinde mazi ve kahramanlık hasretini dile getirmiştir.

Sonuç

Cemalzâde İran'da Seyfettin ise Türkiye'de, modern öykü yazısının babaları olarak bilinir. Cemalzâde ve Seyfettin'in yaşadıkları tarihsel kesit siyasal hayatın canlı olduğu bir dönemdi. Her iki ülkede de siyasal kırılmalar yaşandığı için halkın üzerinde olumsuz bir etki oluşturmuştur. Çünkü yaşanan milliyetçilik hareketleri her iki ülkenin bağımsızlığını tehdit etmiştir. Dolayısıyla bu tarihsel özellik halkın yaşamında zorluklar ortaya çıkarmıştır. Bu zorluk, her iki yazarın edebi yaratımları üzerinde derin bir etki oluşturmuştur.

Her iki yazarın ordu (askeriye teşkilatı) ile ilişkisinin olduğu bilinmektedir. Seyfettin Osmanlı hükümetinin kurmuş olduğu profesyonel bir orduya asker olarak girmiş ve yabancı sömürgecilere karşı çeşitli mücadelelere katılmıştır. Cemalzâde ise Birinci Dünya Savaşı'nda İran'a gitmiş. İngilizlerle ve bunların sömürgeciliğine karşı İran'ın güneybatısındaki yerli halkları seferber etmeye çalışmıştır.

Seyfettin, Rumeli sınırında olduğu yıllarda, Balkanlar'da milliyetçi hareketler meydana gelmiştir. Bulgar ve Makedon partilerinin bağımsızlık ilanları Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma

¹⁹ Ünlü, Mahir, *Türkçe'de Öykü Roman*, İnkılap Yay., İstanbul 2009, s. 8.

²⁰ Enginün, a.g.e., s. 161.

²¹ Toker, Yalçın, *Ömer Seyfettin Türklük Ülküsü*, Toker Yay., İstanbul, 2005, s. 8.

sebebi olmuştur. Yazarın bu gerçeği görmesi, onun bakış açısını oldukça etkilemiştir. Cemalzâde ise acımasız Avrupalılar'ın İran'ı hedef aldıklarını ve mümkün olduğu kadar sömürmeye çalıştıklarına şahit olmuştur. Her iki yazar da ülkelerinin bağımsızlıklarının tehlikede olduğunu bildikleri için milliyet ve milliyetçi arzulara yönelmeyi bir görev olarak kendilerine adanmışlardı.

Her iki yazarın edebi çalışmalarında milliyet ve milliyetçilik temaları yer almaktadır. Bu temalarda dikkat çeken unsur ise ana dildir. Çünkü iki yazara göre ulusal bilinç, ana dil ile gerçekleşmektedir. Bu vesile ile her iki yazar, hem ana dillerine hem de dil çalışmalarına büyük bir ilgi göstermişlerdir.

Her iki yazara göre ülkelerini yok olmaktan kurtaracak reçete milliyetçiliğe olan inançtır. Bu düşünce ile hareket eden Cemalzâde, Kâve Dergisi'nde milletin esarete olduğuna dikkat çekmek için "*Bir ulus esir edilirken*" «وقتی ملتى اسیر مى شود» adlı ilk çalışmasını kaleme almıştır. Seyfettin ise, 1911 tarihli meşhur "*Yeni Lisan*" adlı makalesinde milli birlik ve milli dil arasındaki münasebete dikkati çekmiştir. Onun asıl vurguladığı ise "*Her milletin kendine ait bir dili vardır ve Türklerin dili de Türkçedir*".

Her iki yazar da dili ulus inşa etmenin bir aracı olarak kullanmıştı. Halkları dünyanın neresinde olursa olsun onların anlayacağı doğal, sade olan bir dili kullanmayı tercih ettiler. Her iki yazar dikkatlerini, dilin önemine, sadeliğine, hem de tüm dil kavramlarının kolaylaştırılmasına harcadığı söylenebilir.

Cemalzâde ve Seyfettin'in eserleri dikkatlice incelendiğinde yazılarında açık bir fark görülmektedir. Cemalzâde yazılarında, milletin kusurlarını onlara göstererek daha çağdaş bir millet olmasına çalışırken, Seyfettin ise halkın, ulusal düşünce etrafında birbirine kenetlenmesini sağlamaya çalışır. Cemalzâde gerçekçi eleştirel bir yaklaşımı benimserken Seyfettin ise daha duygusal bir düşünceye sahiptir.

Cemalzâde ve Seyfettin okura yeni bir ulusal kimlik kazandırma ve okuru, gurur duyacakları örneklerle tanıştırmaya ve onlara model olarak alacakları tarihi kahramanlar yaratmayı hedeflemişlerdir. Her iki yazarda tarihten alınacak derslere oldukça inanmaktadırlar.

Kaynakça

Kanar, Mehmet, Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişimi, Say Yayınları, İstanbul, 2013.

Rahîmiyan, Hürmüz, Edvâr-i Nesr-i Fârsî- ez Meşrutiyet tâ İnkılâb-i İslâm, Tahran, 1384.

Alangu, Tahir, Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, May Yayınları, İstanbul, 1968.

Argunşah, Hülya, Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler1, Dergâh Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2012.

Argunşah, Hülya, Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler2, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, 2007.

**Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde İle Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde
Milliyetçiliğin Temel Ögesi Olarak *Dil'e* Bakışları**

Argunşah, Hülya, Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler 4, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2. Baskı, 2007.

Dehbaşı, Ali, Yeki Bud Yeki Ne Bud, Muhammed Ali Cemalzâde, Sohen Yayınları, Tahran, 1392.

Âriyenpûr, Yahya, Ez Saba Ta Nima, Cilt II, Tahran, 1350.

Parsinejad, Kamran, Seyyid Muhammed Ali Cemalzade, 1. Baskı, Rûzgar Yayınları, Tahran, 1381.

Dest-i Gayb, Abdulali, Nakd-i âsar-ı Muhammed Ali Cemalzâde, Nuyed Şiraz Yayınları, Şiraz, 1390.

Enginün, İnci, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Ünlü, Mahir, Türkçe'de Öykü Roman, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2009.

Toker, Yalçın, Ömer Seyfettin Türklük Ülküsü, Toker Yayınları, İstanbul, 2005.

Mîr Âbidînî, Hasan, İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı I, (Çeviren; Derya Örs), Nüşa Yayınları, Ankara, 2002.